

METİN AND, *Osmanlı Şenliklerinde Türk Sanatları*, Ankara 1982, XI+266 sayfa, ek 146 renkli resim. T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları n. 529. Sanat Eserleri Dizisi, n. 2. Fiyatı 1750 lira.

Türk gösteri sanatları üzerine bütün bir yaşam boyu birbirinden değerli eserler sunan Prof. Dr. Metin And, şimdi elimizde bulunan bu kitabı ile, Türk kültüründe hiç üzerinde durulmamış bir konuya eğilmektedir. İlim ve kültür çalışmalarına ilk adım attığı yıllardan beri çalıştığı konuyu zenginleştirip ve ayrıca derinleştiren araştırmacının, son vardığı kalıntılar, sanat tarihçilerini ilgilendirdiği kadar, diğer birçok alanları da etkileyecek düzeyde ve genişliktedir.

Prof. Dr. Metin And adı ile karşılaştığımız zaman ilk önce tiyatro çalışmaları akla gelir. En eski dönemlerden başlayarak Türklerin toplu yaşama ve eğlence konularını nasıl düzenledikleri ve nelere dikkat ettiği üzerinde sabırla çalışan M. And, bununla da yetinmeyerek diğer sanat ve kültür etkinliklerine de değinmiştir¹. Bu kitabında sanat ve beceri faaliyetlerinin nasıl geliştirildiği üzerinde durmaktadır.

“Osmanlı Şenliklerinin Gerekçeleri” başlığı altında geliştirilen bölümde (s. 11-34) yabancı gözlemcilerin kanaatlerinden sonra, kendi görüşleri sıralanmaktadır. Devletin ekonomik ve siyasî yapısını canlandıran bu tutumlar için, yapılan masraflar toplumun eğlencesi olduğu kadar, katılanların becerisini de ortaya koymağa yarıyordu. Onun için esnaf alaylarının gösterisi, sanatkârların katılması ortaya süsleme ve düşü canlandırma olaylarını koymakda idi. Görkemli geçitler çoğu kez yabancı elçilere ve temsilcilere devletin gücü hakkında âdeta bir gözdağı verme yolunu tutmakta idi. Bunları belgelendiren minyatürler ve resimler yanında sair kalıntılar da her zaman için sanat tarihimizi inceleyenler kadar tarihçileri de ilgilendirecektir. Zira başarı ile sonuçlanan girişimler sonunda verilen emir ile donanma düzenlenir, başta imparatorluk merkezi İstanbul olmak üzere, önemli şehirlerde ve merkezlerde bu olay kutlanırdı. “Dramatik Savaş Gösterileri” ana başlığı altında bulunan bölüm (s. 123-134) tarih kaynakları ile birlikte güçlendirilmiştir. Zira kroniklerimizde bu konuda bir hayli çok bilgi bulunmaktadır. Daha başka kaynaklarda da zafer şenlikleri haberi bulunmaktadır. Bunların hepsinin biraraya getirilmesine olanak ve yarar olmadığı için bir seçme ile yetinen M. And, nahullar ve gelin alayları üzerinde durarak güzel sanatların canlı tutulması için gösterilen çabaya dikkati çekmektedir. 1524, 1530, 1582, 1675, 1720, 1834 tarihlerinde çok etkili bir şekilde yapılan bu gösterilerden başka hangileri için düzenlen-

¹ Sayın Profesörün çalışmalarını biraraya getiren bir derleme henüz yapılmamıştır. Birçok etkili süreli yayınlarda bulunan çalışmalarını sonradan kitap haline getirmiş veya hacimli makaleler halinde işlemiş ise de, gene toplu olarak beklemekteyiz. Kendisine göre önemli gördüklerini şu yazısında haber verir: “Yarım yüzyıldan geriye ve ileriye bakışlar”, *Nesin Vakfı Edebiyat Yıllığı*, İstanbul, 1978, s. 469-482.

diği daha sonraki araştırmalarda ortaya çıkabilir. Fakat 1959 yılından beri sabırlı bir řekilde² topladığı malzeme ile sağlam sonuçlara giden araştırıcının vardığı evrenin en olgun zamanında kitap haline dönuşmüş olması bizler için iyi bir şanstır. Eser aynı zamanda ekonomi tarihi üzerinde çalışanların da kaynağı olacaktır. “Esnaf Alaylarında Gösterimler” (s. 227-248), herbir sınıfın becerisini ortaya koymak için şenliklere katılması, ortaya tarihsel belgelerin çıkmasına yol açmıştır. şimdiye kadar bir tek Evliya elebi’nin verdiğı bilgilere saplanıp kaldık ve pek az bilgi ekleyebildik. Ancak sanat ve kültür tarihi araştırmaları yönü ağır basan bir araştırıcı sayesinde bunun yeterli olmadığını öğrenmiş bulunuyoruz.

Kitap devlet yayınlarında son yıllarda görülen sarsıntılı yayın faaliyeti ötesinde, nisbeten iyi bir kağıda basılmış ve başarılı bir basımevinde bastırılmıştır. Renkli resimlerin basılışı ölkemiz standartlarına göre iyi denilebilir ise de, dış ölkelerdeki düzeye bir an önce yaklaşmasını diliyoruz. Yorulmak ve yılmak bilmeyen hatta tanımayan bir gayretle Türk toplumunun yaratıcılık yönüne her zaman için değinen sayın Metin And, bu kitabında gizli kalmış pek çok noktayı araştırıcıların hizmetine verirken³ halk yaratıcılığına değindiğı diğer çalışmalarını da bir an önce bitirmesini beklediğimizi belirtmekten kendimi alamıyorum.

DOÇ. DR. MAHMUT şAKIROĞLU

² Bu tarihte yayınladığı *Kırk Gün Kırk Gece* adlı kitabı ile başladığı çalışmaları yurt içi ve yurt dışı merkezlerde sabırla ve inatla sürdürdüğü için özünü değiştirencek düzeye olmıyacağı kanısındayım.

³ Halk tiyatrosu ve Muharrem taziyeleri üzerinde yıllarca duran fakat şimdilik makaleler ile yetinen Metin And, günlük yaşama büyük ölçüde aydınlık getirecek Halk Ressamları çalışmasını da bitirmek fırsatını bulursa, kültürümüze büyük bir katkıda bulunacaktır.